

Tednik

Učiteljski Tovariš.

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Štev. 19.

V Ljubljani, 10. velikega travna 1907.

XLVII. leto.

„Učiteljski Tovariš“ izhaja vsak petek. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto stoji 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Posamezna številka 16 h. Spise je pošiljati samo na naslov: Uredništvo „Učiteljskega Tovariša“ v Idriji. Naročnino prejema Francišek Črnagoj, naučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Rokopisov ne vračamo. — Za oznanila je plačati od dvostopne petit-vrste po 20 h, če se oznanilo tiska enkrat; po 18 h, če se tiska dvakrat, in po 16 h, če se tiska trikrat; če se večkrat tiska, znaten popust. Oznanila sprejema „Učiteljska tiskarna“. Priloga poleg poštnine 6 K.

Ljubljanskemu učiteljstvu.

Za državnozbornski mandat ljubljanski imamo štiri kandidate: župana Ivana Hribarja, pisatelja E. Kristana, vpokojenega okrajnega glavarja G. Del Cotta in pasarja I. Kregarja. Kakor kažejo razmere, prideta v poštev le prvi in zadnji teh štirih kandidatov. Prvi, velezaslužni in delavni župan Ivan Hribar, je napreden kandidat ter prijatelj šole in učiteljstva, dočim je pasar Kregar kandidat klerikalne stranke, ki ji načeluje tisti dr. Ivan Šusteršič, ki se je v državnem zboru izrazil, da je ljudska šola prokletstvo za ljudstvo in ki zadržuje in z obstrukcijo zavlačuje regulacijo učiteljskih plač. V slučaju izvolitve bi hodil Kregar varno in zvesto za svojim voditeljem in se družil z nasprotnikom šole in učiteljstva. Zbok tega naprednemu ljubljanskemu učiteljstvu odločitev za kandidata ne bo težka. Volili bomo vsi g. župana Ivana Hribarja.

Moška beseda štajerskega učiteljstva!

V Poljčanah je bilo dne 2. t. m. zbrano precej učiteljstva s Spodnjega Štajerja. V zadnjem času se vsa klerikalna svojat z divjo silo zaganja v napredno učiteljstvo slovenske Štajerske. A to učiteljstvo se zaveda svoje naloge, zato vrača nasilje z odločnim odporom, ker hoče vse svoje sile posvetiti prosveti slovenskega ljudstva in očuvati svojo čast.

Učiteljstvo je na imenovanem sestanku enoglasno sprejelo to-le resolucijo:

1. Učiteljstvo obsoja napade „Slov. Gospodarja“, „Našega doma“, „Slovenca“ in „Štajerca“. S temi napadi se hujska ljudstvo zoper šolo in učiteljstvo; pri tem pa trpita pouk in vzgoja mladine, katera je naš up, naša bodočnost. Kdor torej ščuje zoper šolo in učiteljstvo, ki sta prevažen faktor za narodno prosveto, ta ovira naš narod v izobrazbi in napredku, ki sta glavno sredstvo za ljudsko blaginjo ter orožje v boju zoper naše sovražnike. — Nasprotniki šole in učiteljstva so tedaj grobokopi slovenskega naroda.

2. Učiteljstvo z ogorčenjem obsoja, da se „Slov. Gosp.“ in njegovi zavezniki v nastalem političnem boju poslužujejo

laži in drugih podlih zavratnih sredstev, kot da so učitelji predstavili velike počitnice in to v svojo komodnost; da učitelji nasprotujejo uvedbi nerazdeljenega pouka; da so šole in učitelji brez rezervni itd. — Tako zavijanje resnice je nepošteno in vredno vsega zaničevanja.

3. Velikih počitnic niso preložili učitelji, da bi si s tem olajšali delo, marveč preložili so jih okrajni šolski sveti, torej šolska oblast, in sicer zaradi velevažnih in tehtnih vzgojnih in higijeničnih razlogov. Šolska oblast pa ni le opravičena, ampak je celo dolžno, da se pri svojih odredbah v prvi vrsti ozira na vzgojne in higijenične razloge, ne pa na mnenje raznih demagogov.

4. „Zaveza avst. jugoslovanskih učit. društev“ se je leta 1906. na svojem občnem zborovanju v Šoštanju izrekla za nerazdeljen pouk. Trditvev „Slovenskega Gospodarja“ torej, da slovensko učiteljstvo nasprotuje nerazdeljenemu pouku, je nesramna laž.

5. Učiteljstvo jasno in razločno izpove, da stoji na stališču državnošolskega zakona, ki zahteva pravno-versko vzgojo. Učiteljstvo torej ni zoper vero, pač pa odločno obsoja strémljenje klerikalizma po nadvladi nad šolo in učiteljstvom ter bo te nakane klerikalizma, kjer in kadar bo treba, neustrašeno pobijalo!

6. Ker je izobrazba predpogoj in najvažnejše sredstvo za blaginjo in napredek naroda, zato se ljudsko-šolska doba ne sme skrajšati. Pač pa naj se odpravi poletno oproščenje, ter se uvede popolno osemletno šolsko obiskovanje. Da pa bodo otroci lahko doma pri delu pomagali, naj se uvede nerazdeljen čas pouka, ker zanj govore tudi pedagogički in higijenični razlogi.

7. Ljudstvo se naj ne hujska s tem, da se le enostransko poudarjajo pravice staršev do otrok, ker imata tudi država in družba pravice do otrok, da se ti izobrazijo, za to skrbeti je pa sveta dolžnost staršev.

8. Zahteva, da se naj šolska doba skrajša v namen, da dobi kmet potrebnih delavcev, je proračunjeno sleparstvo. Delo otrok kmeta ne bo rešilo propada. Zahteva pa se naj, da se vojaška doba skrajša, da se ob času silnih poljskih del dovoli vojakom, kmetiškim sinovom dopust. Zahteva se naj dalje, da se kmetje-rezervisti ne kličejo k orožnim vajam ob nujnih poljskih delih ter da se posli zavarujejo za onemoglost in starost. Ako se tem zahtevam ugodi, potem se bo pridobilo

kmetijstvu resničnih in boljših delavcev, nego pa s skrajšanjem učne dobe.

9. Ljudstvo naj se ne hujska zoper šole stem, da se mu vedno govori v velikih stroških, ki jih provzroča šolstvo. S takim zabavljanjem ljudstvu ni nič pomagano. Država naj prevzame stroške za šole ter naj skrči ogromne izdatke za militarizem! Če se to izvede, bo narodu resnično pomagano.

10. V obrambo in prospah šole učiteljstva in naroda si uredimo izvenšolsko delo po sistematičnem programu in trdni organizaciji. V ta namen naj vsako učiteljsko društvo izvoli agilen odsek za izvenšolsko delovanje učiteljevo. Ta odsek se lahko deli še v pododseke. Vsi taki odseki naj se združijo v okrilju naše „Zaveze“ v močno falango.

11. Učiteljstvo odločno zahteva, da se vendar enkrat uveljavi § 55. državnega šolskega zakona. Učiteljstvo je sito obljub in praznih lepih besed ter se ne da odpraviti z drobtinami kot je zadnjič dovoljena draginjska doklada, marveč ono hoče, da se mu gmotni položaj korenito izboljša. — Dokler se to ne zgodi, ne bomo mirovali ter bomo uporabljali vsa dopustna sredstva, da si izvojujemo, kar nam gre po božji in človeški pravici.

12. V sedanjem volilnem boju bo podpiralo učiteljstvo povsod neodvisne kmetiške kandidate proti kandidatom Koroščeve „kmetске zveze“, ker je ta razvila program, ki je šoli kvarljiv in ker ta zveza in nje glasilo „Slov. Gospodar“ postopata skrajno sovražno zoper šole in učiteljstvo. — Sramota je, da kandidati lažikmetске zveze, ki so akademično izobraženi, zgolj zaradi strankarskih in osebnih ozirov ne cenijo pomena šolstva ter kulturnega dela učiteljstva. To pa storijo neodvisni kandidati, kar je dokaz, da so ti bolj razsodni in razumni, zbog tega za poslance sposobnejši nego pa dr. Korošec in njegovi tovariši.

Tako je dobilo klerikalno nasilstvo krepak odgovor. Še krepkejši odgovor dobi 14. maja. — Na delo torej! V delu je spas, pa tudi napredek!

✦ ————— ✦

Ne zabite „Učiteljskega konvikta“!

✦ ————— ✦

Moji napor, uspehi in neuspehi.

Spisal Ivan Lapajne.
(Dalje.)

V Ljutomeru je bilo slovensko ljudstvo v narodnem oziru najprvo zbudeno. K temu so pripomogli duhovniki, ki so se bili izsolali nekoliko na Hrvaškem, kjer se je bila inteligenca še poprej narodno zavedla kakor na Slovenskem. Med posvetnimi narodnjaki so se pa v Ljutomeru in v okolici oglašali Stanko Vraz, zdravnik dr. Prelog, advokat dr. Ploj, njegova koncipijenta dr. Zarnik in J. Kukovec in drugi. Da se je ljutomerskemu kmetu slovenska knjiga že zgodaj prikupila, zato ima neizmerne zasluge župnik (pri Mali nedelji) Krempel. Ta je bil za svoje štajarske slovenske rojake pred kakimi 70 ali 80 leti spisal zgodovino štajarske dežele v slovenskem in slovanskem duhu in v taki književni slovenščini, v kateri se je jako oziral na ljutomersko narečje, na panonski slovenski jezik, ki se govori ob Muri, na Prekmurskem in v Medjimurji. Ta jezik se precej razlikuje od noriškega narečja, osobito od gorenjščine, katero je Bleiweis uvedel v slovensko knjigo. Ker je pa Krempel v svojih „Dogodivščinah“ rabil tudi ondotni domači dialekt, se je bila njegova knjiga neizmerno prikupila slovenskim kmetom ob Muri, Dravi

Krški - mokronoški - kostanjeviški - trebanjski volilni okraj.

Kmetje volilci krškega okraja priporočajo za državnega poslanca v krškem, mokronoškem, kostanjeviškem in trebanjskem volilnem okraju gospoda Frančiška Gombača, dež. komisarja za vinstvo in sadjarstvo v Ljubljani.

Kandidat deluje na Kranjskem neumorno 14. leto v prospah kmetijstva ter v prid kmetiskega stanu sploh. — Da se vinogradi v tem okraju tako hitro in pravilno obnovili, da se je cena našemu vinu tako povzdignila in da je naše vino zadobilo povsod tako dobro ime, je največ zasluga g. Gombača.

V zahvalo za njegovo dosedanje delovanje v prospah kmetijstva ter iz prepričanja, da bo tudi v bodoče z isto vnemo in celo še uspešnejše deloval v prid kmetiskega stanu, ako bi mu bila prilika dana nastopiti v državnem zboru, ga je proglasilo na vinskem sejmu v Krškem dne 5. t. m. iz lastnega prepričanja več kot 300 kmetov za svojega neodvisnega kandidata.

Nihče bi ne mogel kmetiskega stanu bolje zastopati na merodajnem mestu kot ravno Gombač, ki je že sam strokovnjak v kmetijstvu, ki se že od mladih nog s kmetijstvom bavi, ki kot potovalni kmetijski učitelj dobro pozna vso našo deželo in njene potrebe in ki je tudi sam posestnik v krškem okraju.

On je neodvisen, znano nestranski in napram vsem slojem enak, zato ga kot takšnega vsi spoštujejo.

Ni skoro vasi na Dolenjskem, kjer bi ne bil Gombač že poučeval kmetijstva; a razen tega je on povsod dobro znan po svojih mnogoštevilnih strokovnih spisih v „Kmetovalcu“, „Narodnem Gospodarju“ in drugih strokovnih listih, po izdaji poučnih knjig „Novo vinogradništvo“, „Umno kletarstvo“, „Gospodarski nauki“ itd.

Zato tega kandidata prav toplo priporočamo in kličemo: Vsi volilci imenovanega volilnega okraja naj zapišejo na glasovnico ime: Frančišek Gombač.

Podržavljanje šolstva.

V dobi, ko se tudi pri nas večkrat čujejo glasovi in zahteve po podržavljenju šolstva, ne bo odveč opozoriti na bro-

in v Slovenskih goricah in čitali so jo neizmerno radi. Porabil sem jo bil tudi jaz v šoli, kolikor je dopuščal skromni čas, ki je bil odločen domoznanskemu pouku, zgodovini in zemljepisju. V letih 1870—1878, ko sem služboval v Ljutomeru, so bili pa že redki eksemplari te knjige, ki je pri knjigarjih ni bilo več dobiti.

Ker sem bil za meščanske šole izprašan iz jezikovno-zgodovinske skupine, sem se v prostem času najrajši bavil z domoznanstvom in s spisovanjem tvarine zgodovinske vsebine. Za šole, za rabo učiteljem in učencem sem poslovenil kratko Netoličkovo zgodovino in Kronesove „Pripovedi in zgodovine Štajerske“, brošurico, ki je bila potrjena za rabo v ljudskih šolah tudi od ministrstva. — Za zemljepisni opis slovenskih dežel je skrbela pred 40 in več leti „Slovenska Matica“, ki je izdala poslovenjeni Erbenovi: „Vojvodstvo Kranjsko“ in „Vojvodstvo Koroško“ ter dr. Gršakov „Slovenski Štajer“. Slovenci so pa potrebovali tudi zgodovine svojih pokrajin. Zato sem se lotil v letih 1879—1882, ko sem bil že na Kranjskem, spisovanja „Politične in kulturne zgodovine štajerskih Slovencev“, knjige, ki je bilo moje največje delo. Stala me je veliko truda in kakih 2000 K. Štajerski Slovenci so me pa